

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Xamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Бахриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoyev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abdusalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIJ MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
<i>Axmedov Oybek Turgunpulatovich</i>	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
<i>Madraximov Ilxom Kamilovich</i>	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
<i>Zaripov Xusan Baxodirovich</i>	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
<i>Xamrayev Quvvat Iskandarovich</i>	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
<i>Jalilov Jamshid G'anjionovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li</i>	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
<i>Xayitboev Abror Quvondiqovich</i>	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
<i>Гулмаматова Дурдона Шерали кизи</i>	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
<i>Musayeva Dilnoza Dilshatovna</i>	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
<i>Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
<i>Qulliyev Anvar Zayniddinovich</i>	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
<i>Alimov Umid O'ktambayevich</i>	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
<i>Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi</i>	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
<i>Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova</i>	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
<i>Останов Эгамберди</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
<i>Xakimova Xulkar Xamidovna</i>	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
<i>Tleuov Niyetulla Raxmanovich</i>	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
<i>Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna</i>	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
<i>Sadikov Shoxrux Shuxratovich</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
<i>Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna</i>	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
<i>Djalilova Dilbar Abdikarim qizi</i>	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI.....	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI.....	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI.....	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA.....	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIIYAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА.....	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI.....	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI.....	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
“KREATIV IQTISODIYOT” HAMDA “TURIZM” TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLIISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDA KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI.....	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILIIY TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIYAVIY RAG‘BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	700
Abduqodirova Umida G‘ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA‘SIR KO‘RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI	713
Shaymatov Mansur Jo‘rabaevich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH	720
Odiljonova Oybarchin Fayzullo qizi	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH	724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich	
XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQARUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsomovich	
ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS.....	734
Inomiddin Imomov	
“YASHIL” TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	751
Алиева Эльнара Аметовна	
AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI.....	756
So‘fiyeva Xusniya Soxibjonovna	
НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	760
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ	766
А.Р. Кудратов	
IJTIMOIIY XIZMATLAR KO‘RSATISH JARAYONIDA TASHKILIIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR	775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o‘g‘li	
GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA‘MINLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI VA ULARNING O‘ZBEKISTON SHAROITIDA QO‘LLANILISHI.....	786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO‘RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI	790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna	
QORAQALPOG‘ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	795
Kunnazarova Orazxan	
MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI	798
Jo‘rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIYASI	807
Avezov Ibrohim Ilxomovich	

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	808
<i>Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi</i>	
SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI.....	813
<i>Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich</i>	
GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT.....	819
<i>Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal</i>	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	825
<i>Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi</i>	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING EMPERIK TAHLILI	831
<i>Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li</i>	
YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR ROLI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.....	840
<i>Raxmonova Nigina Anvarovna</i>	
IJTIMOY SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: O'ZBEKISTONNING AMALIY YONDASHUVI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	844
<i>Bafoyev Farrux Jo'raqulovich</i>	
AHOLI IJTIMOY HIMOYASINI KUCHAYTIRISH MUAMMOLARI	852
<i>Ulashev Xubbim Askarovich</i>	
YASHIL TA'LIM RIVOJLANISH BOSQICHLARI: YAPONIYA MISOLIDA	856
<i>Raxshona Nabibullayeva</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDONING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.....	861
<i>Mo'minov Yahyobek Shokirjon o'g'li</i>	
TUROPERATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	865
<i>Toshev Akmal Salimovich</i>	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQADA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	874
<i>Quldasheva Maftuna Musurmon qizi</i>	
ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	878
<i>Алиева Эльнара Аметовна, Рахматхонов Саидодилхон Расулхон угли</i>	
МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В СТРАНАХ С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ: РОЛЬ ESG-ИНСТРУМЕНТОВ, ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И МАЛАЙЗИИ.....	884
<i>Нарзуллаева Мехрангиз Акобировна</i>	
DORIVOR O'SIMLIKLAR SAVDOSIDA QIYMAT ZANJIRI TAHLILI: IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	893
<i>Maftuna Ermatova Arslonbek qizi</i>	
O'ZBEKISTON VA TURKMANISTON O'RTASIDAGI SAVDO AYLANMASI TAHLILI	899
<i>Voxidova Mehri Xasanovna</i>	
GLOBAL KOMPANIYALARDA RAQAMLI MENEJMENTNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	905
<i>Axmedov Sardor Shuxrat o'g'li</i>	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	912
<i>Jumanazar Xolmuminov</i>	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING JAHON TAJRIBASI	916
<i>Kalandarova Elnura Muzaffar qizi</i>	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING INVESTITSİYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	921
<i>Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich</i>	

FINANCING WATER RESILIENCE: A FEASIBILITY ANALYSIS OF SOVEREIGN BLUE BOND ISSUANCE IN UZBEKISTAN.....	926
Yakubov Jakhongir	
УКРЕПЛЕНИЕ ПАРТНЁРСТВО И СОЗДАНИЕ ЕДИНСТВЕННОГО ЭНЕРГОРЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	929
Каримова Нуржахон Олим кизи	
ИННОВАЦИОННАЯ ЗРЕЛОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ МОДЕЛИ.....	935
Алиева Эльнара Аметовна, Табаков Евгений Сергеевич	
"BUDJET JARAYONLARIDA XAVFLARNI ANIQLASH VA BAHOLASH: ICHKI AUDIT YONDASHUVLARI".....	941
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna, Nishonxo'djaev Bekzod Baxodir o'g'li	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA DAVLATNING ROLI.....	947
Raximov Baxromjon Ibroximovich	
O'ZBEKISTONDA SUT SEKTORINING QIYMAT ZANJIRINI SANOATLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	951
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBIDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA TIZIMLARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	955
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ.....	961
Ариф Мустафаев	
ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ИЗМЕНЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	968
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION HUQUQIY SIYOSATIDA GLOBAL REYTINGLARNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	974
Gavhar Bekmurodova Adham qizi	
XALQARO MOLIYA BOZORIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI VA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	981
Ochilova Xusniya Olim qizi, Yuldasheva Umida Asanaliyevna	
JAHONDA BRONLASH TIZIMLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARINING EVOLYUTSIYASI.....	987
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
MILLIY IQTISODIYOT INNOVATSION SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA JAHON TAJRIBALARI.....	994
Samadqulov Muhammadjon Islom o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING AHOLI DAROMADLAR DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	998
Olimjon Fattoyev G'ayrat o'g'li	
OLIV TA'LIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY SHAROITLARDI RAQOBATBARDOSHLIGI: NAZARIY JIHATLARI VA AMALIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	1002
Adizov Bobir Baxtiyrovich	
ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1005
Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich, Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich	
NAMANGAN VILOYATIDA QURILISH KLASTERNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI VA ISTIQBOLLI MANBALARI.....	1011
Abduraxmanov Muxtorali Abduvoxidovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ.....	1016
Авезова Шахноза Махмуджановна	
MOLIYAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR KO'RSATADIGAN OMILLAR.....	1022
Obilov Mirkomil Rashidovich	

“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNING MADANIY IDENTIKLIKKA TA’SIRI: SOTSILOGIK TAHLIL”	1028
Aljonova Nargiza Rashidjon qizi	
STATISTICAL ANALYSIS OF CREDIT INTEREST RATES.....	1034
Abdullayev Shakhobiddin Shamsiddinovich	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISH METODLARI VA SAMARALI TA‘MINOT ZANJIRI MODELI.....	1037
Olimova Bahora Shuxratovna	
INNOVASION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	1042
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI BARQARORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA FOIZ SIYOSATI VA UNING AMALIY JIHATLARI.....	1047
Axmedova Dilafro‘z Elshodovna	
B2BDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH BO‘YICHA XORIJIY TAJRIBALAR.....	1053
Abdubotirova Madinaxon	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННО - ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	1059
Баходирова Хилола Баходировна	
RAQOBATBARDOSH MAHSULOT ISHLAB CHIQRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYASIDAN FOYDALANISH.....	1063
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Abdurazakova Diyora	
ENERGIYA XARAJATLARINI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY SAMARASI	1070
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF REMOTE BANKING SERVICES IN THE CONTEXT OF BANKING TRANSFORMATION	1075
Jabborov Bahriddin Rashidovich	
MIKROMOLIYA TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY-XO‘JALIK FAOLIYATINI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH TARTIBI.....	1079
G‘ofurov Iskandar Abduraxmonovich	
BANKLARNING INVESTITSIYA RISKLARI VA ULARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	1084
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MA’LUMOTLAR BAZASINING RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAGI AHAMIYATI.....	1090
Maxamadiyev M. M.	
УСТОЙЧИВОСТЬ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ: АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ АКИБ «ИПОТЕКА-БАНК» ПОСЛЕ ВХОЖДЕНИЯ В ОTR GROUP.....	1095
Каримова Нуржахон Олим кизи	
O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARIGA XORIJLIK TALABALARNI JALB ETISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	1101
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA XORIJLIK TALABALARNI JALB ETISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH

Sharopova Nafosat

TDIU Marketing kafedrası dotsenti, DSc
nafosat.sharopova@mail.ru
ORCID: 0000-0001-9595-0655

Xolmamatov Diyorbek

TDIU Kechki ta'lim va magistratura fakulteti
Marketing yo'nalishi 1-bosqich magistranti
kholmamatovv@gmail.com
ORCID: 0009-0000-8462-9436

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xorijlik talabalar sonini oshirishda yashil marketing strategiyalarining samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Asosiy maqsad dunyoning yetakchi universitetlarining barqarorlik va yashil marketing sohasidagi ilg'or tajribalarini tahlil qilish va ularni mahalliy sharoitga xususan, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kabi nufuzli muassasalar kontekstida qo'llash imkoniyatlarini o'rganishdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil infratuzilmani rivojlantirish, barqarorlik hisobotlarini muntazam nashr etish va ekologik startaplarni rag'batlantirish kabi chora-tadbirlar universitet imijini mustahkamlaydi, xalqaro talabalarning ishonchini oshiradi va ularni jalb qilishda muhim rol o'ynaydi. Xalqaro miqyosda kuzatilayotgan barqarorlik tendensiyalari endi talabalarning ta'lim muassasasini tanlashida hal qiluvchi omilga aylanmoqda. Maqola oliy ta'lim rahbarlari, marketing mutaxassislari va ta'lim siyosatini ishlab chiqadigan tashkilotlar uchun amaliy qo'llanma vazifasini o'tashi mumkin. Unda mahalliy universitetlarning raqobatbardoshligini oshirish va xalqaro ta'lim bozorida o'rnini mustahkamlash uchun zamonaviy yondashuvlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: yashil marketing, xorijiy talabalar, barqarorlik strategiyalari, oliy ta'lim muassasalari, universitet imiji, ekologik tadbirlar.

Abstract. This article examines the effectiveness of green marketing strategies in increasing the number of international students at higher education institutions in Uzbekistan. The primary aim of the study is to analyze best practices of leading universities worldwide in the fields of sustainability and green marketing, and to explore the possibilities of adapting these practices to local conditions, particularly in the context of prestigious institutions such as Tashkent State University of Economics. The findings indicate that measures such as developing green infrastructure, regularly publishing sustainability reports, and supporting environmental start-ups strengthen a university's image, enhance the trust of international applicants, and play a significant role in attracting them. Global sustainability trends are increasingly becoming a decisive factor in students' choice of educational institution. This article may serve as a practical guide for higher education administrators, marketing specialists, and policymakers. It proposes modern approaches aimed at improving the competitiveness of local universities and strengthening their position in the international education market.

Key words: green marketing, international students, sustainability strategies, higher education institutions, university image, environmental initiatives.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению эффективности стратегий зелёного маркетинга в повышении числа иностранных студентов в высших учебных заведениях Узбекистана. Основная цель исследования — анализ передового опыта ведущих мировых университетов в области устойчивого развития и зелёного маркетинга, а также изучение возможностей его адаптации к местным условиям, в частности в контексте таких престижных учреждений, как Ташкентский государственный экономический университет. Результаты исследования показывают, что такие меры, как развитие зелёной инфраструктуры, регулярная публикация отчётов об устойчивости и поддержка экологических стартапов, укрепляют имидж университета, повышают доверие иностранных абитуриентов и играют важную роль в их привлечении. Глобальные тенденции устойчивого развития постепенно превращаются в решающий фактор при выборе учебного заведения. Статья может служить практическим руководством для руководителей высших учебных заведений, специалистов по маркетингу и организаций, занимающихся разработкой образовательной политики. В ней предложены современные подходы к повышению конкурентоспособности местных университетов и укреплению их позиций на международном образовательном рынке.

Ключевые слова: зелёный маркетинг, иностранные студенты, стратегии устойчивого развития, высшие учебные заведения, имидж университета, экологические инициативы.

KIRISH

Global raqobat sharoitida oliy ta'lim muassasalari endi faqat akademik sifat bilan baholanmaydi. Ular barqarorlik, ekologik mas'uliyat va yashil infratuzilmani o'z brend strategiyalariga kiritish orqali xorijiy talabalar e'tiborini jalb qilmoqda. So'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar universitet tanlashda ekologik xavfsizlik, energiya samaradorligi, chiqindilarni boshqarish va yashil kampus kabi omillarni hisobga oladilar [1]. Demak, universitetlar uchun ekologik mas'uliyat nafaqat axloqiy burch, balki xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishning muhim vositasiga aylangan. AQSh va Yevropaning yetakchi universitetlari, masalan, yashil infratuzilma va barqarorlik hisobotlaridan foydalangan holda talabalar va homiylarning ishonchini qozonishga muvaffaq bo'lishdi [2].

O'zbekiston kontekstida oliy ta'limni modernizatsiya qilish maqsadida qabul qilingan bir qator prezident farmonlari barqaror rivojlanish va ekologik mas'uliyatni ustuvor yo'nalishlarga aylantirdi. "2030-yilgacha bo'lgan Ta'limni rivojlantirish strategiyasi", "Milliy taraqqiyot strategiyasi" va "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi" kabi asosiy hujjatlar universitetlarga yashil infratuzilmani rivojlantirish, barqaror marketing strategiyalarini joriy etish va xalqaro brend yaratish imkoniyatini beradi [3]. Ushbu farmonlar nafaqat energiya samaradorligi va chiqindilarni boshqarishga e'tibor qaratishni, balki talabalar va jamoatchilik bilan ekologik muloqotni mustahkamlashni, shuningdek, ilmiy startaplar va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashni rag'batlantiradi.

Bundan tashqari, MDH mamlakatlari va xorijiy olimlarning so'nggi ilmiy ishlari ekologik brend yaratish, yashil marketing strategiyalari va barqaror muloqot yo'nalishlarida qimmatli tahlillarni taqdim etadi [4]. Ushbu tadqiqotlar global universitetlar uchun yashil marketingning atrof-muhitga ijobiy ta'siridan tashqari iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini tasdiqlaydi. O'zbekiston universitetlari uchun bu bilimlar amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, ushbu maqola oliy ta'lim muassasalariga talabalarni jalb qilish, brendni mustahkamlash va xalqaro maydonda raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beruvchi aniq yashil marketing strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan.

Yana bir muhim jihat shundaki, talabalar qarori faqat akademik ko'rsatgichlar bilan belgilanmaydi. Ularga universitetning ekologik madaniyati, yashil kampus tashabbuslari, energiya samaradorligi va qayta ishlash dasturlari ham ta'sir qiladi. Shuning uchun O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida yashil marketing strategiyalarini joriy etish universitetning xalqaro brendini oshirish va dunyo talabalarini jalb qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqotning maqsadi global va MDH universitetlarining yashil marketing tajribasini o'rganish, ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish orqali oliy ta'lim muassasalarida barqarorlik va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirishdan iborat. Shu bilan birga, maqola davlatimiz rahbarining farmonlari doirasida universitetlar uchun barqaror rivojlanish va yashil marketingning strategik ahamiyatini aniqlashga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Xalqaro miqyosda yetakchi universitetlar ekologik barqarorlikni o'z brend strategiyalarining ajralmas qismiga aylantirish orqali talabalarni jalb qilishda muvaffaqiyat qozonmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki,

barqaror universitetlar talabalar tomonidan afzallik beriladigan muassasalar qatoriga kiradi [5]. Universitetlar nafaqat nazariy bilimlar markazi, balki amaliy yashil laboratoriyalar sifatida faoliyat olib boradi.

G'arb universitetlarida yashil marketingning amaliy tatbiqlari keng tarqalgan. Brazilyalik tadqiqotchi Walter Leal Filho o'z maqolasida Niderlandiyaning "Wageningen University & Research" universiteti o'z kampusini "Tirik Laboratoriya" (Living Laboratory) konsepsiyasi asosida rivojlantirib, talabalarga barqaror qishloq xo'jaligi va ekotizimlarni boshqarish bo'yicha ilmiy-amaliy tadqiqotlarda bevosita ishtirok etish imkoniyatini yaratgani, Kanadaning "University of British Columbia" universiteti energiya sarfi va uglerod darajasini real vaqt rejimida doimo kuzatish imkonini beruvchi monitoring tizimini yaratgani va talabalar orasida shaffoflik hissini vujudga keltirgani haqida alohida fikr yuritadi [6].

Yashil marketing nafaqat infratuzilma bilan cheklanmaydi, balki innovatsiyani qo'llab-quvvatlashga ham qaratilgan. National University of Singapore (NUS) ekologik muammolarga innovatsion yechimlarni rag'batlantirish maqsadida maxsus yashil startaplar fondini doimiy faol tarzda ishlatib kelmoqda [7]. Bundan tashqari dunyoda yetakchi universitetlar qatoridan joy olgan Massachusetts Texnologiya Instituti (MIT) esa o'zining "Climate Portal" platformasi orqali ekologiyaga oid bilimlarni ochiq tarqatishni amalga oshirmoqda. Muhim jihati shundaki, raqamli texnologiyalar va innovatsion platformalar yashil marketingning rivojlanishida muhim o'rin tutib, talabalarning ekologik ongini shakllantirish jarayonini tezlashtiradi.

MDH mintaqasining yetakchi universitetlarida ham barqarorlik yo'nalishida faol islohotlar olib borilmoqda. Rossiyaning "Moskva Davlat Universiteti" va "Sankt-Peterburg Davlat Universiteti" kabi muassasalari "Green Office" markazlarini tashkil etib, energiya tejamkorligi va chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha tadbirlarni amalga oshirmoqda [8]. Markaziy Osiyo universitetlari ham yashil marketing strategiyalarini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar olib bormoqda, bu strategiyalar nafaqat ekologik mas'uliyatni oshirish, balki universitetlarning xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhim vosita hisoblanadi.

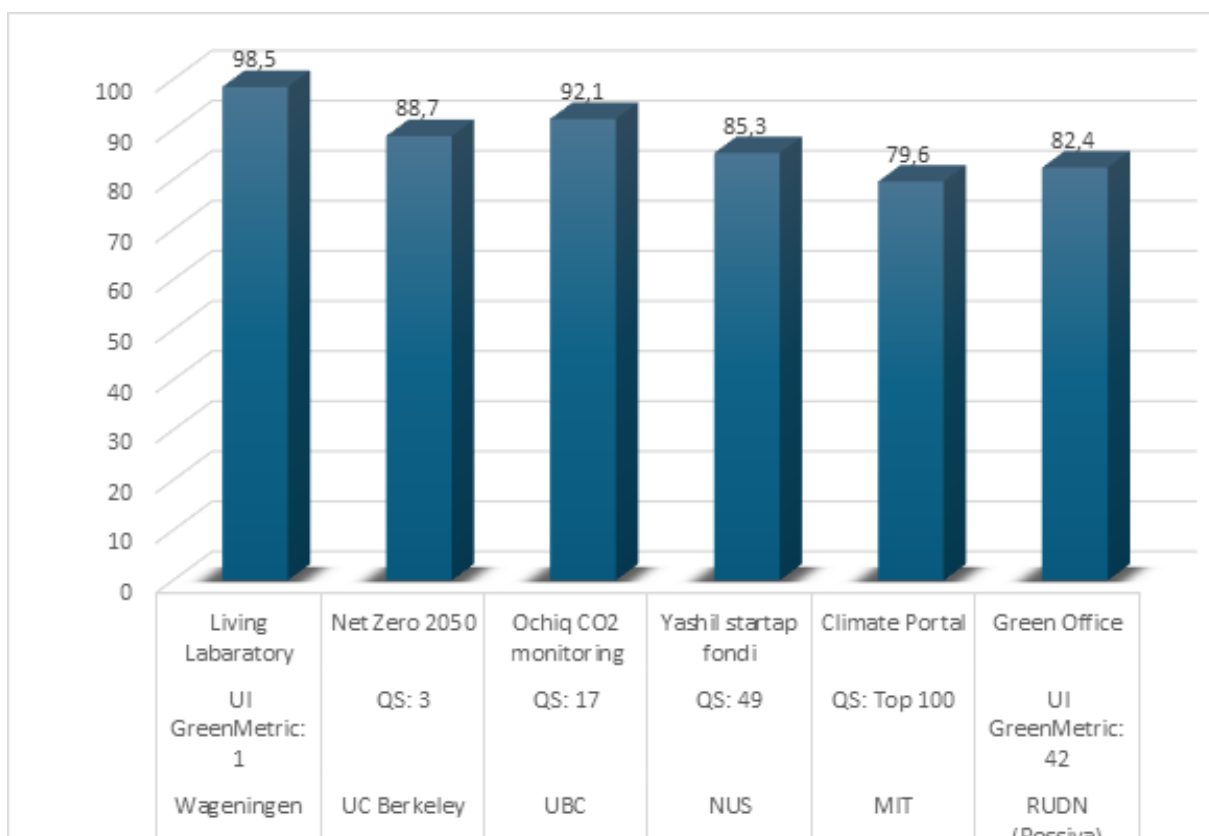
Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, universitetlarda yashil marketing strategiyalarini amaliyotga joriy etish nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlash, balki xorij talabalarini jalb qilish, brend qadrini oshirish va muassasaning raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida, xususan Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti misolida, yashil marketingning xorijiy talabalarni jalb qilishdagi ahamiyatini aniqlash va global ilg'or tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlarini taklif etishdir. Tadqiqot metodologiyasi asosan nazariy va tahliliy usullarga asoslangan bo'lib, ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish, tizimli taqqoslash tahlili, "case study" va SWOT tahlilni o'z ichiga oladi. Ilmiy asosni mustahkamlash uchun "Scopus", "Web of Science" va "Google Scholar" kabi xalqaro ma'lumotlar bazalaridagi ilmiy adabiyotlar, jahon va MDH universitetlarining barqarorlik hisobotlari va strategiyalari, shuningdek O'zbekistonning ta'lim sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlarini tahlil qilindi. Global va mintaqaviy yashil marketing amaliyotlari taqqoslab, ularning TDIU kontekstida qo'llash imkoniyatlari baholandi. O'rganilgan materiallar asosida O'zbekiston oliy ta'limi uchun yashil marketingni joriy etishning amaliy tavsiyalar to'plami va konseptual modeli ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil marketing strategiyalari nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlash, balki universitetning xalqaro reytingi va talabalar tomonidan tanlov qilinishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xususan, "UI GreenMetric World University Rankings" 2024 yil ma'lumotlariga ko'ra, dunyoning yetakchi 100 talik universiteti qatorida bo'lgan muassasalar, bir vaqtning o'zida "QS World University Rankings" va "The Impact Rankings" da ham yuqori o'rinlarni egallagan. Bu holat talabalarning barqarorlik va akademik sifat o'rtasidagi bog'liqlikni anglatayotganligini ko'rsatadi. Quyidagi 1-rasmda dunyoning yetakchi universitetlarining barqarorlikka oid yashil brend strategiyalari va ularning xalqaro reytinglardagi natijalari aks ettirilgan. Vizual tahlil shuni ko'rsatadiki, yashil marketing faqat nazariy tushuncha emas, balki aniq raqamli natijalar va yuqori reyting pozitsiyalari bilan o'lchanadigan amaliy strategiyadir. Har bir universitet o'ziga xos yo'l tanlab, barqarorlikni kampus madaniyatining ajralmas qismiga aylantirgan. Misol uchun, Wageningen universitetining "Tirik laboratoriya" konsepsiyasi uni UI GreenMetric reytingida mutlaq yetakchiga aylantirgan bo'lsa, British Kolumbiya universitetining shaffof CO₂ monitoring tizimi uni "QS Sustainability" reytingi bo'yicha eng yuqori pog'onalardan biriga ko'targan. Bu holat yashil marketingda tashabbusning aniq va o'lchanadigan bo'lishi muhimligini tasdiqlaydi.

1-rasm. Xalqaro universitetlarning yashil brend strategiyalari va ekologik samaradorlik ko'rsatkichlari

Global tajribani tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, yashil marketingni samarali joriy etgan universitetlar nafaqat ekologik ko'rsatkichlarni yaxshilash, balki aniq iqtisodiy rentabellikka ham erishmoqda. "Journal of Cleaner Production" nufuzli jurnalida chop etilgan maqolasida Chen va Li shunday xulosaga kelishadi: "Universitetlarning yashil brendi talabalarni jalb qilishning samarali mexanizmi hisoblanib, u atrof-muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatish bilan birga, uzoq muddatda muassasaning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Bizning 10 yillik panel ma'lumotlar asosidagi tadqiqotimiz shuni ko'rsatdiki, kampusdagi barqarorlik investitsiyalarining har bir dollari, o'rtacha hisobda, xorijiy talabalardan tushgan daromadning 1.5 dollariga teng keladi" [9]. Bu fikr yashil marketingning nafaqat ijtimoiy, balki aniq iqtisodiy oqilona ekanligini tasdiqlaydi. Iqtisodiy samara nafaqat to'g'ridan-to'g'ri daromad o'sishidan, balki resurslar samaradorligi orqali xarajatlarni qisqartirishdan ham keladi. Masalan, yirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, universitetlarda qabul qilingan keng qamrovli barqarorlik dasturlari energiya iste'molini va chiqindilarni 20-35% ga kamaytirishi mumkin, bu esa yillik operatsion byudjetda millionlab dollar tejashga olib keladi [10].

Boshqabir muhim jihat – butalabalarning, ayniqsa xorijiy talabalarning o'zgaruvchan qadriyatlarini. "International Journal of Sustainability in Higher Education" da e'lon qilingan global so'rov natijalariga ko'ra, Yevropa va Osiyo talabalarining 68% ta'lim muassasasini tanlashda uning barqarorlik siyosati va ekologik faoliyatini muhim yoki juda muhim omil deb hisoblaydi. Xususan, Xitoy va Hindistondan bo'lgan talabalar orasida bu ko'rsatkich 72% ga yaqinlashadi [11]. O'zbekiston xalqaro talabalar bozori asosan Markaziy Osiyo, Yaqin Sharq va Janubiy Osiyo mamlakatlaridan iborat ekanligini hisobga olsak, ushbu mintaqalardagi ekologik ongning oshishi mahalliy universitetlar uchun ham xuddi shunday tendensiyaning kutilayotganligini anglatadi. Bu tendensiya qo'shimcha tadqiqotlar bilan mustahkamlanadi. Masalan, Gupta va Petrova ta'kidlaydiki: "Zamonaviy xorijiy talabalar, nafaqat akademik obro', balki institutsional qadriyatlar muvofiqligini ham qidiradilar. Barqarorlik amaliyotlari shaffoflik, ijtimoiy mas'uliyat va maqsadli yo'nalishning kuchli ko'rsatkichi sifatida qaraladi, bu esa ishonchni mustahkamlaydi va tanlovni shakllantiradi" [12]. Yana bir tadqiqot shuni ko'rsatadiki: "Kampusdagi yashil tashabbuslari talabalarining muassasaga bo'lgan hissiy bog'lanishini va umumiy qoniqish darajasini sezilarli darajada oshiradi, bu esa ularning brend sadoqatini va ijobiy og'zaki reklama qilish ehtimolini oshiradi" [13]. Bundan tashqari, global bozorni tahlil qilgan olimlar qayd etadiki: "Iqlim o'zgarishi va atrof-muhit muammolari jahon miqyosidagi eng dolzarb muammolardan biri sifatida qaralgani sari, potentsial talabalar o'zlarining akademik va kasbiy tanlovlarini bu global vaziyatga moslashtirmoqda. Shuning uchun ular kelajakdagi ta'lim maskani sifatida "yashillik" ni o'z strategiyasining markaziga qo'ygan universitetlarni afzal ko'rmoqda" [14].

Ushbu ilmiy dalillar talabalarning qarorida barqarorlikning nafaqat amaliy, balki chuqur psixologik, qadriyatlar nuqtai nazaridan va strategik ahamiyatga ega ekanligini aniq ko'rsatadi.

UI GreenMetric - bu universitetlarni atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish sohasidagi faoliyati bo'yicha baholovchi xalqaro reyting tizimi. Quyidagi 2-rasm O'zbekiston universitetlarining aynan shu reytingda qayt etgan natijalari va egallagan o'rinlarini aks ettiradi.

Jahon reytingi ↑	Mamlakat darajasi ↑	Universitet	Umumiy ball ↑	SI ball ↑	EC ball ↑	WS ball ↑	WR ball ↑	TR ball ↑	ED ball ↑
270	1	Toshkent davlat yuridik universiteti 📍O'zbekiston, Osiyo	7725	1250	1675	1125	750	1550	1375
300	2	Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti 📍O'zbekiston, Osiyo	7575	1025	1750	1200	800	1425	1375
347	3	Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti 📍O'zbekiston, Osiyo	7275	1000	1575	900	750	1550	1500
370	4	Jizzax politehnika instituti 📍O'zbekiston, Osiyo	7200	1025	1575	1275	750	1275	1300
372	5	Samarqand iqtisodiyot va servis instituti 📍O'zbekiston, Osiyo	7200	925	1300	1275	800	1600	1300
383	6	Toshkent davlat pedagogika universiteti 📍O'zbekiston, Osiyo	7160	960	1500	975	700	1550	1475
447	7	Buxoro davlat universiteti 📍O'zbekiston, Osiyo	6910	1125	1600	900	500	1310	1475

2-rasm. UI Green metric dunyo universitetlari reytingi 2024 [15].

Yuqorida keltirilgan jadvalni tahlil qiladigan bo'lsak, 2024-yil 7 ta yetakchi universitet orasida Toshkent davlat yuridik universiteti 7725 ball bilan mamlakatda birinchi va dunyoda 270-o'rin, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti esa 7575 ball bilan mamlakatimizda ikkinchi, dunyo miqyosda 300-o'rinni egalladi. Turli ixtisoslikdagi, jumladan yuridik, iqtisodiy, texnika va turli hududlardagi: Toshkent, Samarqand, Buxoro, Jizzax, universitetlarning reytingda ishtiroki yashil tamoyillarning butun mamlakat bo'ylab tarqalayotganini ko'rsatadi.

Davlat rahbarining farmonlari va milliy strategiyalar barqarorlikni ustuvor yo'nalish sifatida belgilab bergan bo'lsa, global tajriba shuni ko'rsatadiki, yashil infratuzilma investitsiyalari o'rtacha 1,5 baravar iqtisodiy rentabellik keltiradi va xarajatlarni sezilarli darajada qisqartiradi. Bundan tashqari, "GreenMetric"da ishtirok etayotgan universitetlar sonining 2021-yildagi 8 tadan 2024-yilda 52 taga oshishi ham faollikning ortishi haqida dalolat beradi [16]. Biroq, jiddiy zaif tomonlar ham mavjud: O'zbekiston universitetlarining hech biri hozircha reytingning Top - 200 taligiga kira olmagan, bu esa ularning barqarorlik amaliyotlari hali global standartlardan ancha past ekanligini ko'rsatadi. Yashil tashabbuslar ko'pincha tizimli emas, balki parcha-parcha loyihalar darajasida qolmoqda, katta boshlang'ich sarmoya talab qiladigan yashil infratuzilma esa ko'p muassasalar uchun moliyaviy to'siq hisoblanadi.

Shu bilan birga, universitetlar uchun keng imkoniyatlar mavjud. Global va mintaqaviy yetakchi universitetlarning "Tirik laboratoriya", "Green Office" yoki real vaqt monitoring tizimlari kabi muvaffaqiyatli tajribalarini mahalliy sharoitga moslashtirish mumkin. Bu orqali O'zbekiston universitetlari Markaziy Osiyo mintaqasida "yashil universitet" sifatida ajralib turishi va ekologik ongi yuqori bo'lgan Markaziy Osiyo, Yaqin Sharq va Janubiy Osiyodan tashrif buyuruvchi talabalar uchun jozibador manzilga aylanishi mumkin. Davlat strategiyalariga muvofiq grantlar va investitsiyalarni jalb qilish ham imkoniyatlardan biridir. Ammo bir vaqtning o'zida, xavotirlansa arzigulik jihatlar ham yetarlicha ekanligini unutmashimiz kerak. Qo'shni mamlakatlar universitetlari allaqachon yashil brendni rivojlantirish bo'yicha raqobatni kuchaytirmoqda. Demak, O'zbekiston universitetlarining muvaffaqiyati haqiqiy o'zgarish va samaradorlikni nazarda tutuvchi, izchil va resurslar bilan ta'minlangan uzoq muddatli yashil marketing strategiyasini qabul qilish va amalga oshirish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, zamonaviy globallashuv sharoitida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligi yashil marketing strategiyasini qamrab olish darajasi bilan bevosita bog'liq holda rivojlanmoqda. Xorijiy talabalar o'rtasida ekologik mas'uliyat va barqarorlik prinsiplariga sadoqat institutsional imidjning ajralmas qismiga aylanib, ta'lim muassasasini tanlashdagi qarorlar shakllanishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimi uchun yashil marketingni joriy etish ekologik talablarga javob berish chegarasidan ancha tashqariga cho'zilgan murakkab jarayonni ifodalaydi. Bu borada global amaliyotlarni o'rganish va ularni mahalliy kontekstga moslashtirish zarurati mavjud. Xususan, Wageningen universitetining "Tirik laboratoriya" konsepsiyasi, Britaniya Kolumbiya universitetining shaffof monitoring tizimi yoki ning iqlim Massachusetts Texnologiya Instituti platformasi kabi yutuqlarni mahalliy sharoitiga tatbiq etish istiqbolli yo'nalish sifatida ko'rinadi.

Tadqiqotda aniqlangan iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari yashil marketing investitsiyalarining uzoq muddatli iqtisodiy maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, atrof-muhitni muhofaza qilish choralarning talabalarining psixologik va hissiy bog'lanishiga ijobiy ta'siri muassasaning brend sadoqatini shakllantirishda ahamiyatli omil sifatida qayd etilgan.

O'zbekiston universitetlarining "UI GreenMetric" reytingidagi ishtiroki dinamikasi ijobiy tendensiyani ko'rsatsa-da, yuqori reyting guruhlariga kirish uchun tizimli va strategik yondashuvni talab qiladi. Yashil infratuzilmani rivojlantirish, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni boshqarish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish bilan bir vaqtda, bu faoliyatlarning xalqaro miqyosda samarali kommunikatsiyasi ham ahamiyat kasb etadi.

Kelajakdagi izlanishlar O'zbekiston sharoitida yashil marketingning o'ziga xos modelini ishlab chiqishga, shuningdek, uning ta'lim sifatiga va talabalar qoniqish darajasiga ta'sirini aniqlashga qaratilishi mumkin. Universitetlarning barqaror rivojlanish yo'lida qo'ygan har bir qadami nafaqat ekologik jabhadagi yutuq, balki ta'lim sifatini oshirish va xalqaro hamjamiyatda obro' qozonish imkoniyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Leal Filho, W., Salvia A. L., Frankenberger F., Akib N. A. M., Sen S. K., Sivapalan S., Novo-Corti I., Venkatesan M., Emblen-Perry K. (2021). Governance and sustainable development at higher education institutions. *Environment, Development and Sustainability*, 23, 6002-6020. <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00859-y>
2. Son-Turan S. (2021). Sustainability reporting in higher education: A review of the recent literature. In W. Leal Filho, A. L. Salvia, R. W. Pretorius, L. L. Brandli, E. Manolas, F. Alves, U. Azeiteiro, J. Rogers, C. Shiel, & A. Do Paco (Eds.), *Universities as living labs for sustainable development* (pp. 647-661). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-15604-6_39
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sohasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni. (2020-yil 8-oktyabr). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-5030457>, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekistonni rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. (2021-yil 28-yanvar). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-5291395>, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-16-son Farmoni. (2022-yil 28-yanvar). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
4. Aishehhi A., Nobanee H., Khare N. (2018). The impact of sustainability practices on corporate financial performance: Literature trends and future research potential. *Sustainability*, 10(2), 494. <https://doi.org/10.3390/su10020494>, Veleva, V., Ellenbecker, M. (2001). Indicators of sustainable production: Framework and methodology. *Journal of Cleaner Production*, 9(6), 519-549. [https://doi.org/10.1016/S0959-6526\(01\)00010-5](https://doi.org/10.1016/S0959-6526(01)00010-5)
5. Wang C., Hsu H., Wang L. (2023). The impact of sustainability branding on student enrollment decisions: Evidence from global universities. *Journal of Marketing for Higher Education*, 33 (1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/08841241.2022.2057982>
6. Leal Filho W., Salvia A. L., Frankenberger F., Akib N. M., Sen S. K., Sivapalan S., Kovaleva M. (2021). Governance and sustainable development at higher education institutions. *Environment, Development and Sustainability*, 23(4), 6002-6020. <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00859-y>
7. Son-Turan S. (2021). Green entrepreneurship for sustainable development: The role of university funding. *Journal of Cleaner Production*, 289, 125-143. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.125143>
8. Filho W. L., et al. (2019). Sustainable development goals and sustainability teaching at universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(1), 23-42. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-05-2018-0092>
9. Chen L., Li W. (2023). The economic rationale behind green branding in higher education: A longitudinal study of investment returns. *Journal of Cleaner Production*, 405, 136998. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136998>
10. Beringer A., Wright T., Dyer S. (2021). A framework for sustainability benchmarking of university campuses: Assessing operational efficiency and environmental performance. *Journal of Environmental Management*, 287, 112282. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.112282>

11. Schmidt M., Alvarez R. (2022). Regional variations in student preferences for university sustainability policies: A global survey analysis. *International Journal of Sustainability in Higher Education* 23(4), 789-805. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-08-2021-0334>
12. Gupta A., Petrova K. (2021). Values alignment and institutional choice in the global student mobility market. *Studies in Higher Education*, 46(8), 1523-1538. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1691162>
13. O'Brien C., Ryan T. (2020). The green campus as a psychosocial ecosystem: Impacts on student identity, satisfaction, and advocacy. *Environmental Education Research*, 26(9-10), 1325-1341. <https://doi.org/10.1080/13504622.2020.1776842>
14. Tanaka Y., Chen H. (2023). Environmental push factors and the search for sustainable higher education destinations: A study of Asian outbound students. *Journal of Studies in International Education*, 27(2), 188-205. <https://doi.org/10.1177/10283153221092847>
15. UI Green Metric. (2024). UI Green Metric World University Rankings 2024. [Ui.ac.id. https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/overall-rankings-2024](https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/overall-rankings-2024) ;
16. UI Green Metric Rankings 2021. (2021). UI green metric World University Rankings 2024 [Ui.ac.id. https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/overall-rankings-2021](https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/overall-rankings-2021)

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>